

mercabarna

50 ANYS

50 ANYS D'EVOLUCIÓ DE L'ALIMENTACIÓ A CATALUNYA

Anàlisi de l'evolució de l'alimentació a Catalunya entre 1970 i 2015 fet a partir de:

- **Grups de discussió** amb professionals de la distribució de Mercabarna
- **Dades** d'evolució de vendes de producte fresc a Mercabarna
- **Estudis relacionats** amb l'evolució de l'alimentació en aquest període, tant a Catalunya com a Espanya

Dècada de 1970 – Què estava passant?

- Moment de **transformació social i econòmica**
- L'onada migratòria entre 1950 i 1975 **augmenta la població a Catalunya en 2,5 milions** d'habitants
- **Èxode rural**. La població activa en el sector primari passa d'un 28,7% a un 19,3%
- **Incorporació de la dona al mercat de treball**
- Creix la **classe mitjana**
- Canvien les **estructures familiars tradicionals**

Dècada de 1970 – Què menjàvem?

- **Tecnificació de les cases** i de les cuines. Més i millors electrodomèstics i més congeladors
- **Arribada de nous productes** frescos:
 - La **pinya fresca** comença a guanyar lloc a la pinya de llauna
 - S'estén el consum d'**endívies**
 - Arriben les primeres caixes de **kiwis**
 - Comença la comercialització dels **alvocats**
- Canvien les preferències per certs aliments:
 - El consum de **vedella** agafa força respecte al tradicional xai
 - En una dècada, el consum de carn passa de 21,8 kg a 46,2 kg per habitant i any
 - El consumidor demana espècies de peix amb menys espines
- Entren al mercat els primers aliments congelats
- Entre el 50% i el 60% dels productes de Mercabarna provenen de Catalunya

Dècada de 1970 – Com ho menjàvem?

- **38% del pressupost familiar mig destinat a l'alimentació.** La més alta dins de la despesa domèstica
- Les **recomanacions alimentàries** passen de provenir del Ministeri d'Agricultura al de Salut
- Comença a canviar la idea tradicional que associa **sobrepès i salut.**
- Comença la **promoció del consum de peix** per motius de salut
- Es consolida el concepte de **Seguretat Alimentària**
- **La mitjana d'alçada de la població augmenta 10 centímetres** en molt pocs anys
- Es generalitzen els **menjadors escolars**
- Es comença a **trencar la transmissió del coneixement** culinari entre generacions

Dècada de 1970 – Receptes

- Còctel de gambes
- Amanida de faves fredes a la menta d'en Mercader
- Bacallà gratinat amb muselina d'allis del Motel Empordà
- Fritades i *parrillades* de peix

- Pollastre a l'ast dels diumenges
- Pa amb vi i sucre

La cuina de restaurant té arrel catalana però està fortament influenciada per l'herència clàssica francesa

Dècada de 1980 – Què estava passant?

- Consolidació de l'Estat del Benestar
- Es generalitza l'accés a la cultura, a l'oci, a la sanitat i a l'ensenyament
- El sector primari passa d'un 19,3% a un 11,6%
- Al 1986 Espanya entra a la **Comunitat Econòmica Europea**, obrint-se al mercat global
- Creixement i ordenació de l'entorn urbà, acabant amb el barraquisme

Dècada de 1980 – Què menjàvem?

- Proliferació de les **grans superfícies** i aparició de l'autoservei
- Amb l'obertura de les fronteres amb Europa es facilita la **importació de mercaderies** d'arreu
- **Trencament progressiu dels cicles estacionals** en la producció d'aliments
- Es popularitzen **aliments tradicionalment exclusius** com el salmó fumat o el *foie*
- Irrompen els **productes baixos en calories**

Dècada de 1980 – Com ho menjàvem?

- **La partida mitjana del pressupost familiar** destinada a l'alimentació baixa fins a un 30,7%, però segueix sent el grup de despesa principal
- Les recomanacions alimentàries comencen a provenir també de les **organitzacions de consum**
- El **colesterol i l'obesitat** estan al punt de mira
- Es consoliden les **guies alimentàries** com a eina educativa
- A finals de la dècada comença la **promoció de la dieta mediterrània** amb la intenció de recuperar els productes tradicionals
- Es viu una situació d'alerta per diverses **intoxicacions alimentàries**. Un dels casos més sonats va ser provocat per l'oli de colza

Dècada de 1980 – Receptes

- Pastís de peix, inspirat en el pastís de Krabarroca d'Arzak dels 70's
- Entrecots i filets al pebre negre i roquefort

- Spaguetti amb tomàquet

Arriba la influència de la Nouvelle Cuisine francesa

Dècada de 1990 – Què estava passant?

- Els **Jocs Olímpics de Barcelona de 1992** fan que la ciutat s'obri al món i que s'incrementi el nombre de visitants
- El **sector primari** passa d'un 11,6% fins a un 7,3% d'ocupació
- Es retarda **l'edat d'emancipació dels joves** i com a conseqüència l'edat de procreació
- **Lliure circulació de mercaderies** dins de la CEE
- Al 1992 l'Ajuntament de Barcelona crea **l'Institut Municipal de Mercats de Barcelona (IMMB)**

Dècada de 1990 – Què menjàvem?

- Millores significatives en la **logística del comerç d'aliments**. Millora dels transports i de la conservació principalment
- Al 1992 en un 14% de les llars espanyoles tenien **microones**, i un 8% aspirava a comprar-lo
- L'obertura de les fronteres en la dècada anterior consolida canvis en el consum d'aliments:
 - Arriben **peixos de tot el món** i augmenta el consum de salmó
 - S'importen fruites exòtiques com els **mangos i papaies d'Holanda**
 - **Arriba la banana** i comença la competència amb el plàtan de Canàries
- La millora tecnològica també fa augmentar el consum de **productes precuinats i de congelats**

Dècada de 1990 – Com ho menjàvem?

- **La salut** és quelcom prioritari i a garantir amb polítiques comunitàries i estatals
- Les **recomanacions alimentàries** d'aquest decenni tenen molta presència als mitjans per part de l'administració, empreses i institucions
- S'investiga en les relacions de causa-efecte entre la **presència de malalties i el consum de certs aliments**
- Idealització del **cos prim i esvelt**
- **Unificació legislativa** en matèria alimentària en la Comunitat Econòmica Europea
- El concepte de **seguretat alimentària agafa nous matisos**. Aquest és un dret humà i té en compte la innocuïtat i també les preferències culturals

Dècada de 1990 – Receptes

- Coulant de xocolata de Michel Bras
- Carpaccios

- Salmó en *papillote* amb verduretes
- Fideus rossejats

L'alta gastronomia està influenciada per la Nueva Cocina Vasca però comença a tenir caràcter propi

Es publica el llibre “El sabor del mediterraneo” d’El Bulli l’any 1993

Dècada de 2000 – Què estava passant?

- La dècada comença amb un **boom econòmic** i amb l'entrada en funcionament de l'euro, que porta a una **pujada generalitzada dels preus**
- En **el sector primari** l'ocupació baixa d'un 7,3% a un 4,2%.
- Catalunya rep una gran **entrada de migració estrangera**: entre el 2000 i el 2012 la població catalana puja en 1 milió d'habitants
- Del 2008 al 2009, degut a l'esclat de la **crisi econòmica**, es dona un increment del 79,58% de la taxa d'atur
- La dècada acaba en una situació de profunda crisi econòmica

Dècada de 2000 – Què menjàvem?

- L'arribada massiva de nous productes als mercats, com la **yuca i el plàtan mascle**, i se'n revaloritzen d'altres, com **els menuts**
- Es popularitzen les **cuines ètniques**
- El camp dels elaborats i transformats agafa força:
 - Creix el **producte congelat**
 - Es popularitza el consum **d'enciam de bossa**
 - Les gammes de **precuinats** es diversifiquen
- Al 2002 s'arriba a un **consum de carn** de 119,2 kg per persona i any (respecte als 21,8 kg que es consumien al 1961). Es popularitzen carns estrangeres com el Black Angus de Nebraska o el Kobe del Japó
- Prolifereixen les hamburgueseries
- Expansió màxima del consum de calçots
- Les baies de goji, el primer superaliment
- **El consum de llegums cau** de 20,2 g per persona i dia a 11,9 g al 2006
- Es popularitzen els **aliments funcionals**
- S'estenen els formats monodosi

Dècada de 2000 – Com ho menjàvem?

- Les recomanacions alimentàries parlen de **dietes correctes o incorrectes**, però no pas d'aliments bons o dolents
- S'observa una tendència a les **dietes extremes per a fins estètics**
- A partir de 2008 **el preu passa a ser un dels principals motius de compra**. Proliferen les marques de distribució
- A causa de la crisi econòmica hi ha hagut canvis en els hàbits de consum, com un **creixement del 10% del temps dedicat a fer la compra** com a estratègia per a reduir la despesa
- Els **pànics i les alarmes relacionats amb l'alimentació** es diversifiquen i s'amplifiquen degut a la revolució d'internet
- Escàndol de les **vaques boges**

Dècada de 2000 – Receptes

- Esferificació d'olives d'El Bulli
- *Tataki* de tonyina
- Tapes creatives

- Guacamole
- Pa amb tomàquet
- Calçotades
- Kebab

L'alta gastronomia està influenciada per la revolució tecnoemocional

Dècada de 2010 – Què està passant?

- La crisi no es pot donar per superada, però **la situació econòmica presenta indicis de millora**
- **Barcelona es converteix en una ciutat de referència** pel turisme internacional i es consolida com a capital cosmopolita del sud d'Europa
- El **sector primari** a Catalunya representa només un 1,6% de la població activa
- La **població de més de 65 anys** ha passat de representar un 11,19% del total al 1981 a un 18,47% al 2015
- S'elabora el pla estratègic de **Mercats de Barcelona**

Dècada de 2010 – Què mengem?

- Augment de la **preocupació per la sostenibilitat**
 - Visibilització dels **productes ecològics**
 - Interès pels **productes de proximitat**
 - Recuperació de **varietats autòctones**
- Canvis en els hàbits alimentaris per l'envelliment de la població
 - Preocupació per la salut
 - Augment de la venda de verdures i fruites
 - Augment de les compres en establiments de proximitat
- Augment del consum dels **productes preelaborats** (4a i 5a gamma)
- **Reducció dels formats** de venda dels productes
- Les **modes i les tendències** provoquen forts creixements de demanda de productes i/o formats de consum concrets, com per exemple l'alvocat o les hamburgueses
- Al 2014 el **consum de llegums** era de 10,7 grams per persona i dia
- **El consum de carn baixa lleugerament** fins a 93 kg de carn per persona i any
- El consum de pa a Espanya ha baixat de 134 kg per persona i any al 1964 a 36,2 kg al 2012
- Es popularitzen els **superaliments**

Dècada de 2010 – Com ho mengem?

- El pressupost familiar destinat a l'alimentació se situa per sota el 15% de la despesa domèstica
- El nombre d'hores dedicades a les tasques de cuina ha baixat fins a 7,9 hores setmanals per les dones i 5'6 pels homes
- La **recerca i innovació tècnica** porten a millores de la qualitat gastronòmica
- Es percep un **increment en la presència de fruiteries** a la ciutat
- Sembla que **es recupera el comerç de caràcter familiar i de barri**, actualment regentat sobretot per persones migrades
- Proliferen els particularismes alimentaris
- S'instaura el **fenomen *foodie*** i el gust per les tendències
- El preu dels productes perd una mica de pes davant d'altres valors
- **Dietes de moda:** Superaliments, paleo, detox...

Dècada de 2010 – Receptes

- *Ceviche*
- Fermentats

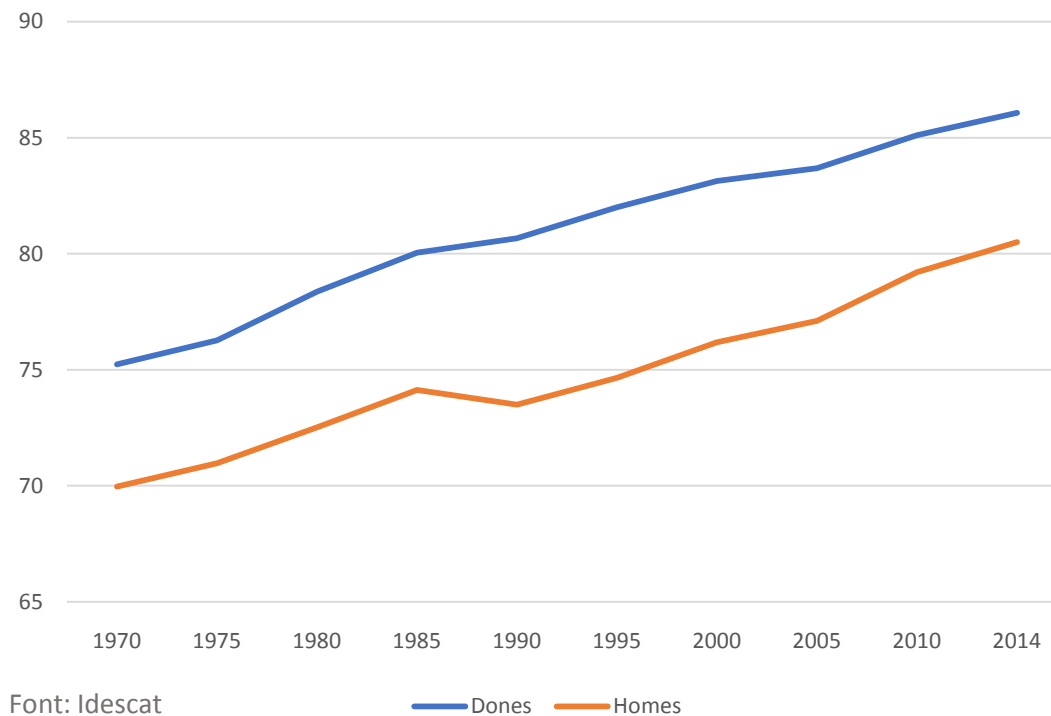
- Gaspatxo de pot
- Sucs verds
- Amanida de quinoa
- Sushi

La gastronomia és eclèctica i canviant

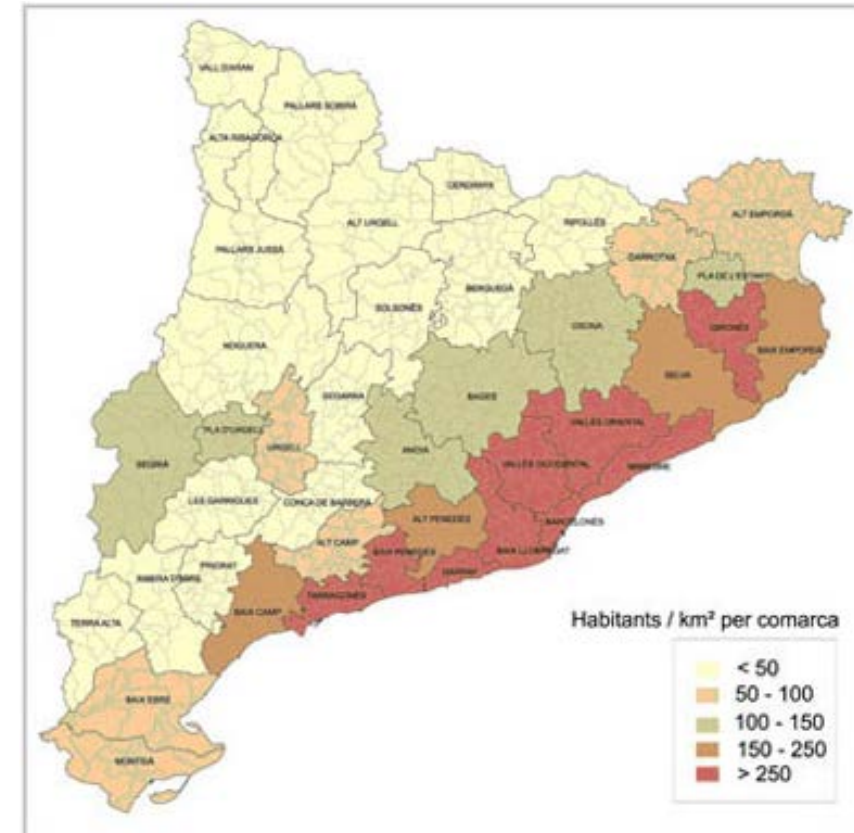
Evolució de l'esperança de vida en néixer (1970-2015)

Esperança de vida en néixer a Catalunya

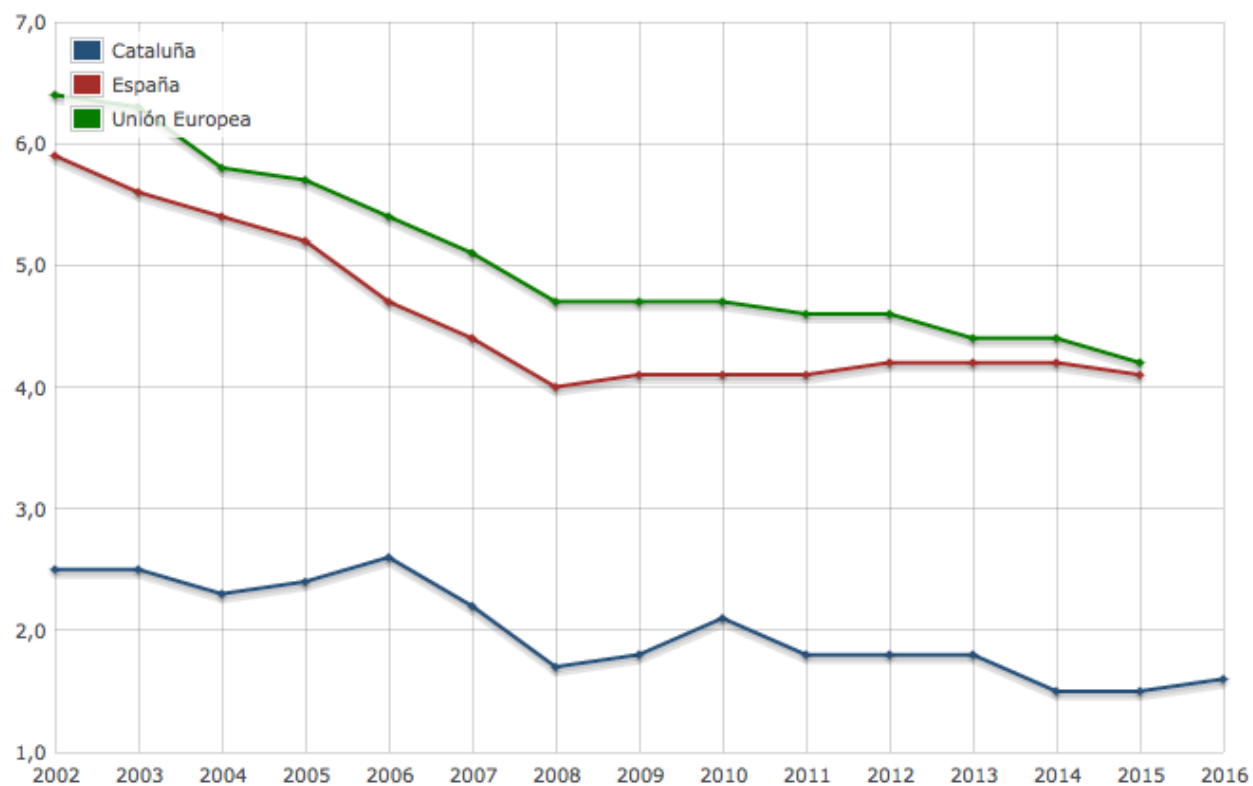
Distribució de la població catalana

El 95% de la població catalana és considerada urbana i es concentra en només 300 dels 947 municipis

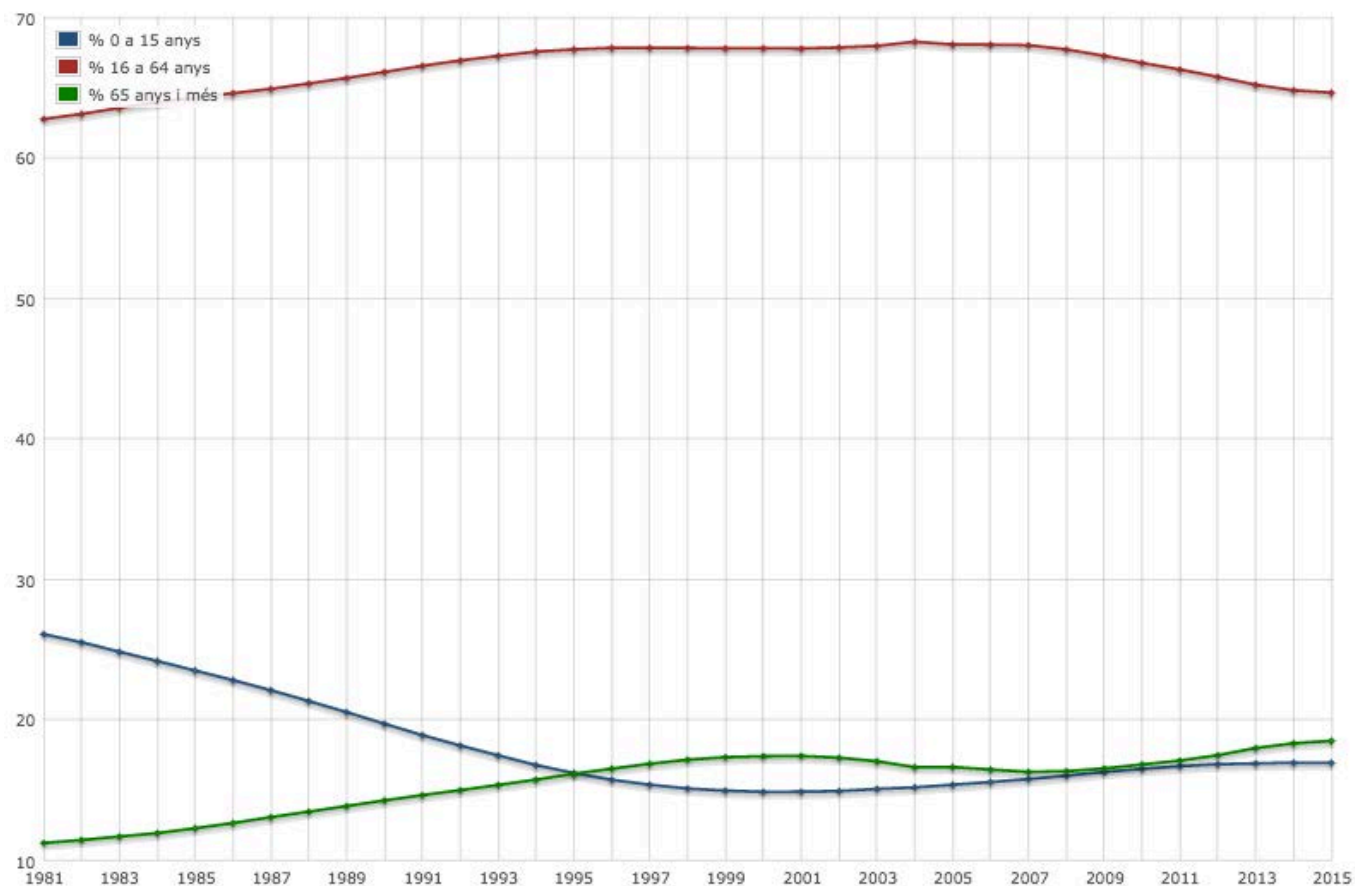
Font: Departament d'Agricultura, Ramaderia, Pesca, Alimentació i Medi Natural

Percentatge de la població ocupada en l'agricultura (2002-2016)

Fuente Cataluña: Idescat. Fuente España, zona euro y Unión Europea: Eurostat.

Estructura de la població per edats (1981-2015)

Font: Idescat. Indicadors demogràfics.

mercabarna

50 ANYS